
THE SIGNIFICANCE OF INTERCULTURAL COMPETENCES IN EDUCATIONAL PROCESS

Emilija Markovic, Ph.D

The Faculty for Teacher's Training Prizren-Leposavic, emamma@live.com

Jelena Krulj – Drashkovic, Ph.D

The Faculty for Teacher's Training Prizren-Leposavic, jkruljdraskovic@yahoo.com

Abstract: In the modern world, considering to its diversity and mutual connecting, the importance of developing of interculturality is huge. By Hofstede cultures can differ between each other based on four dimensions, and they are: individualism in opposite to collectivism, feministic in opposite to masculine cultures, power distance and tolerance of unsafety. While every culture is characterized by several beliefs, values, norms, expected behavioural patterns, interculturality represents interaction between cultures which includes mutual understanding with respectation for contributions, traditions, religions and other cultural characteristics of another side. The special stress is put on equality of different groups which belong to some community. Development of intercultural education, as the base for accepting of democratic values, equality and respectation for others, is of the great importance. In intercultural education one should develop critical thinking, social responsibility, understanding for others, for things in the past and future, like as new morale, spiritual and religious values. It includes understanding of normality of existing differences between nations and communities. Intercultural education results in learning of intercultural dialogue as the process which includes respectable exchange of points of view between individuals and groups based on mutual respect and understanding, where these groups have different language, ethnic and religious backgrounds.

For performing of intercultural education, a teacher needs several competences. Teachers have to give to students tasks which engage their abilities in the optimal way, but with understanding their differences. By allowing to students to give their contributions by which they will be recognized, teachers help them to develop their self-confidence and become respectable members of the school community. That is why teachers should know their students and adapt learning styles to them, to know consists that they are lecturing but with flexibility, to have the capacity for leading the class and to be aware of ethnic questions and ready to change existing practice. Also, by including students in the global context by using Internet, e-mail exchanges, PS simulations and other innovative models, teachers give intercultural dimension to education. In this article, we will be occupied by analysis of competences for intercultural education, looking at the capacity for changing, influencing of others to change themselves, developing of flexibility and adaptive behaviour.

Keywords: culture, intercultural education, competences for intercultural education, adaptive behaviour.

ЗНАЧАЈ КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ИНТЕРКУЛТУРАЛНОСТ У ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ

др Емилија Марковић

Учитељски факултет Призрен- Лепосавић, emamma@live.com

др Јелена Круљ-Драшковић

Учитељски факултет Призрен- Лепосавић, jkruljdraskovic@yahoo.com

Абстракт: У савременом свету, ако имамо у виду његову разноврсност и међусобно повезивање, значај развоја интеркултуралности је велики. Према Хофстеду културе се могу разликовати између себе на основу четири димензије и то су: индивидуализам наспрам колективизма, феминизам наспрам маскулинизма, дистанца моћи и толеранција несигурности. Док сваку културу одликују одређена уверења, вредности, норме, очекивана правила понашања и сл., дотле интеркултуралност представља интеракцију између култура која подразумева међусобно разумевање уз поштовање доприноса, традиција, религија и других културолошких одлика оног другог. Овде се посебан акценат ставља се на једнакост и равноправност различитих група које припадају једној заједници. У том смислу, развој интеркултуралног образовања као основе за прихватање вредности демократије, равноправности и поштовања других је од изванредног значаја. У интеркултуралном образовању развијају се критичко мишљење, социјална одговорност, разумевање за друге, за оно што је било и шта ће бити, као и нове моралне, духовне и религијске вредности. Оно подразумева разумевање нормалности постојања разлика међу народима и заједницама. Интеркултурално образовање резултира учењем интеркултуралног дијалога, као процеса који подразумева

респектабилну размену гледишта између индивидуа и група на бази међусобног поштовања и разумевања, а да су те групе различитог језичког, етничког, религиозног порекла.

За извођење интеркултуралне наставе потребне су и одређене компетенције наставника. Задатак наставника је да ученицима даје задатке који оптимално ангажују њихове способности, али имајући у виду њихове разлике. Омогућавајући ученицима да дају свој допринос по коме ће бити препознати, наставници им помажу да развију своје самопоштовање и постану угледни чланови школске заједнице. Стога, наставници треба да познају своје ученике и да им прилагођавају стилове учења, да познају садржаје које предају уз флексибилност, да имају вештину управљања разредом и да буду свесни етничких питања и спремни да мењају уобичајену праксу. Такође, укључивањем ученика у глобални контекст коришћењем интернета, мејл размена, компјутерских симулација и других иновативних модела, наставници дају образовању интеркултуралну димензију. У овом раду бавићемо се анализом компетенција за интеркултурално образовање са освртом на способности мењања, утицања на друге да се мењају, на развој флексибилности и адаптивног понашања.

Кључне речи: култура, интеркултурално образовање, компетенције за интеркултурално образовање, адаптивно понашање.

1. УВОД

У савременом свету, многоструко испреплетаном, а посебно у мешовитим националним заједницама, проблем интеркултуралности постаје од посебне важности. Како је област образовања сама основа друштва у коме се формирају сви нараштаји, интеркултурално образовање постаје императив коме треба тежити. Када говоримо о интеркултуралним компетенцијама, оне имају две сатране. Са једне, наставници треба да поседују компетенције за интеркултурално образовање, а са друге ученици би у процесу образовања требали да стекну интеркултуралне компетенције које се манифестују у бихејвиоралној сфери. Читава област интеркултуралног образовања је у функцији оптималног функционисања друштва и његовог прогресивног развоја.

2. ПОЈАМ КУЛТУРЕ

По различитим одређењима, култура у најширем смислу представља укупне тековине у материјалној и духовној области које је једно друштво остварило. Прописујући стандарде и норме, она увелико утиче на начин организације живљења у једној заједници, али и на формирање сваке појединачне личности. Вислер (Wissler, C.: Pot, H., 1983: 129) почетком двадесетог века наводи девет елемената који чине културу и то су: језик; материјалне карактеристике друштва; уметност; митологија, веровања и знања; религија; породица и социјални систем; систем власништва; управљање друштвом; ратовање и начин ратовања. Тејлор, Пиплеј и Сирс (Taylor, E.Sh., Replay, A.L., Sears, O.D., 2003:10) наводе да културу чине заједничка веровања, вредности, традиција и обрасци понашања неке групе. При том, та група може бити нација, етнички ентитет, религијска група или различите заједнице које можемо назвати субкултурама.

Према Хофстеду (Hofstede: Dierkes, M. et al., 2001:420-421) постоје четири димензије по којима културе можемо међусобно разликовати:

- **индивидуализам наспрам колективизма**- мера у којој људи опажају да ли живе у лабавом социјалном оквиру у коме треба да брину само о себи и својим најближима (индивидуализам), или у чврсто повезаној заједници од које очекују да води рачуна о својим припадницима (колективизам),
- **феминизам наспрам маскулинизма**- мера у којој у друштву доминирају мушке или женске вредности попут агресивности, асертивности или, са друге стране, бриге о другима,
- **дистанца моћи**- мера прихватања неравноправне расподеле моћи у друштву,
- **толеранција несигурности**- мера у којој припадници заједнице осећају угроженост услед несигурности и амбивалентне ситуације и покушавају да је превазиђу успостављањем правила и ригидних веровања.

У мултикултуралним окружењима потребно је превазићи ове разлике. Обзиром на то да је култура основни фактор социјализације као процеса који значајно утиче на формирање личности, а да су предшколско и школско васпитање и образовање значајан агенс којим се културалне вредности преносе на појединца, компетенције наставника за интеркултурално образовање постају веома значајне у мултикултуралним срединама.

3. ИНТЕРКУЛТУРАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ

Када говоримо о овој теми, главни термини који се помињу тичу се једнакости, равноправности, прихватања различитости, поштовања других, равноправног дијалога. Под интеркултуралним образовањем

подразумевамо образовање које вреднује рзличитости и укључује у себе различите перспективе културалних група (Santrock, W.J., 2001:171). Оно се односи на разумевање света кроз усвајање знања, ставова, духовних, моралних и религијских вредности и развијање критичког мишљења и емоционалне интелигенције. Ученици који развијају критичко мишљење о међуетничким односима су отворени за питања и просуђују кроз сплет информација, те лакше превазилазе стереотипе и предрасуде о другима. Емоционално интелигентни ученици имају самосвест о својим емоцијама, управљају њима и имају способност да разумеју узроке туђих емоција, да слушају друге људе и мотивисани су да деле и сарађују (Santrock, W.J., 2001:175). Чен (Chan, Y., 2001) истиче да су културална саморефлективност као критична полазна тачка, препознавање властите пристрасности и учешће у конверзацији основни циљеви развоја интеркултуралне перспективе. Развој социјалне одговорности је такође један од циљева интеркултуралног образовања. Важно је схватање да права иду упоредо са одговорностима. Уколико било која група, већинска или мањинска тражи поштовање својих права, онда она има одговорност да поштује и штити и права других група (NCCA, 2004:64). Због свега наведеног неопходно је развијање интеркултуралног дијалога. Све ово води промени себе, промени школе и промени друштва у целини.

Ирски национални савет за курикулум и процену наводи седам карактеристика интеркултуралног образовања: интеркултурално образовање припада свој деци; интеркултурално образовање је повезано са знањем и разумевањем способности и вештина, ставова и вредности ученика; интеркултурално образовање је интегрисано са свим учесницима и школским животом уопште; оно захтева фокус на реалну слику света; језик је кључни елемент развоја интеркултуралних компетенција; интеркултурално образовање захтева време; целокупни школски концепт је значајан за олакшавање учења (NCCA, 2014: 20).

4. ИНТЕРКУЛТУРАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

У образовном систему, интеркултуралне компетенције се односе на две стране- ученике и наставнике. У мултикултуралном друштву, први треба да их стекну, а други да их поседују како би их преносили ученицима. Тејлор (Davis, N., Cho, O.M., Hagenson, L., 2005:385) одређује интеркултуралне компетенције као процес у коме "странци" развијају адаптивне капацитете замењујући властите перспективе како би се ефикасно прилагодили захтевима домаће културе. Интеркултурално компетентна особа поседује емпатију, адаптивну мотивацију, бихејвиоралну флексибилност, Стицање интеркултуралне компетенције је резултат интеркултуралног учења. Особа која поседује интеркултуралне компетенције је она која је свесна властитих предрасуда и ограничења, отворена за различитост других људи, поседује поштовање, поседује флексибилност и спремна је за учење и усвајање нових знања (ATA, 2011:13). У овом смислу од велике је важности развијање интеркултуралне сензитивности као специфичне компетенције. Према Махону (Mahon: Apeadale, S., Lenina, S., 2008:10), оваква сензитивност представља способност да се разумеју fine разлике између култура што подразумева јачање когнитивне софистицираности и дискриминативне способности. Интеркултурална сензитивност може бити предикторски фактор за развој и даље јачање интеркултуралних компетенција (Leutwyler, B. et al., 2014:282) Постојање интеркултуралне сензитивности олакшава интеркултурални дијалог чије успостављање јесте један од главних циљева интеркултуралног образовања. Савет Европе (Council of Europe, 2008:9) одређује интеркултурални дијалог као процес који укључује размену гледишта са поштовањем између група са различитим етничким, језичким, религиозним, културалним пореклом, а на основу међусобног разумевања и поштовања. Ово даје слободу властитог изражавања, али тражи и слушање других. Према Кукосу (Cucos: Trif, L., 2011:4) ојачавање интеркултуралних ставова отвара пут дијалогу између припадника различитих група, што унапређује њихово међусобно разумевање. Промовисањем вредности као што су поштовање других, толеранција за различитости, комплементарност вредности, школа може развијати интеркултурализам, а да не поништава идентитет сваке појединачне учествујуће културе.

Задатак наставника је развијање компетенција за интеркултурално образовање како би могли да помогну свим ученицима, да их подрже и припреме их да постану и сами интеркултурално компетентни грађани света (Davis, N., Cho, O.M., Hagenson, L., 2005:385). Уколико наставник упозна своје ученике и помогне им да се упознају, он тиме потхрањује њихов осећај припадности. Бајрам наводи пет димензија интеркултуралних компетенција: знати, знати научити, знати разумети, знати бити и знати ангажовати се (Vugam, 1997:34). Инструкције наставника постају смисленије уколико они уче о култури, језику, стиливима учења својих ученика из других култура. Говорећи о интеркултуралним компетенцијама које треба да поседује наставник Бенкс (Banks: Димитријевић, М.Б., Петровић, С.С., 2014:72) наводи следеће: познавање карактеристика ученика и прилагођавање стилова учења тим карактеристикама; познавање садржаја које предаје што укључује флексибилност и детаљност; вештину управљања одељењем развијањем сарадње,

Twelfth International Scientific Conference
KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS
31.3-2.4.2017, Vrnjacka Banja, Serbia

социјално одговорног понашања; управљање културним обрасцима понашања; професионални савестан однос према етничким питањима који дозвољава преиспитивање постојеће праксе и увођење новина у настави и организацији школе. Такође, као пожељне компетенције наставника наводи се и способност сарадње са породицом и широм заједницом, као и спремност да се учи о различитим културама и креира курикулум који одражава културолошку присутност у одељењу (Димитријевић, М.Б., Петровић, С.С.,2014:74). За наставнике је, такође, веома значајно да познају карактеристике и способности својих ученика. Наставници треба да препознају ученике једнаким као људска бића, али не и по способностима (Chan, 2011:20). Минимално самопоштовање је неопходно за успех у учењу, а то самопоштовање је резултат фидбека који се добија од наставника и у разреду (Strandberg, M., Lindberg, V.: Mata, P., 2011:81). Стога, наставници треба да додељују ученицима задатке који су примерени њиховим могућностима, да им прилагођавају стилове учења, узимајући у обзир њихове разлике. Ово има фацитаторски ефекат на учење где сваки ученик добија могућност да у потпуности оствари своје потенцијале. Омогућавањем успеха у извршењу задатака, ученици бивају препознати и поштовани због успеха, што подиже ниво њиховог самопоуздања и чини их респектабилним члановима школске заједнице. Дакле, наставници треба да буду усмерени на ученика и послушкују његова мишљења и искуства, и то, наравно свих ученика, а не само оних из доминантних културалних група.

5. ЗАКЉУЧАК

Данашњи свет, који убрзано постаје глобалистички, све више захтева развој интеркултуралног понашања, а оно увелико зависи од заступљености у образовном систему једног друштва. Интеркултурално образовање је усмерено на јачање демократских вредности, прихватање једнакости, различитости и респектабилног односа према припадницима и карактеристикама других култура. Ово захтева отвореност за учење које, корак по корак, мења слику света, спајајући га. Стога су компетенције наставника за интеркултурално образовање од кључног значаја, јер су они ти који ће својим ученицима преносити интеркултуралне вредности. Ове вредности од ученика могу створити респектабилне и одговорне грађане света.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Apedaile, S., Lenina, S. (2008). *Critical Incidents for Intercultural Communication*, Nor Quest College
- [2] Baumgartl, B., Milojevi, M. (2007). A Necessary Skill in 21th Century. *Cultural Education- Perspectives and Proposals*, Ed. Odina, A.T., Del Olmo, M., No. Project ALM/19.0901/06/18414/II-0534-A, pp. 89-102
- [3] Byram, M. (1997). *Teaching an Assessing Intercultural Communicative Competence*, Clevedon, Multilingual Matters
- [4] Chan, Y. (2011). *Here Comes Everyone- Teaching in Intercultural Classroom*, The Alberta Teachers Assosiation
- [5] Council of Europe (2008). *White Paper of Intercultural Dialogue. Living Together as Equals and Dignity*. Strasbourg
- [6] Davis, N., Cho, M.O., Hagenson, L. (2005). Intercultural Competence and the Role of Technology in Teacher Education, *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, Vol.4(4), pp. 384-394
- [7] Dierkes, M., Berthoin Antal, A., Child, J., Nonaka, I. (2001). *Organization Learning & Knowledge*, Oxford University Press, Oxford
- [8] Димитријевић, М.Б., Петровић, С.Д. (2014). Приступ и стратегије за мултикултурално образовање наставника- Искуства Сједињених Америчких Држава, *Зборник института за педагошка истраживања*, Год.46, Но 1, УДК 371.13(73);316.72:37.017(73), ISSN 0579-6431, DOI 10.2298/ZIPI1401069D, pp. 69-90
- [9] Leutwyler, B., Mantel, C., Petrovic, S.D., Dimitrijevic, M.B., Zlatkovic, B., (2014). Teachers Beliefs about Intercultural Education: Different Levels of Intercultural Sensitivity in Schooling and Teaching, *Educational Research*, Vol. 5(8), ISSN 2141-5161, DOI: <http://dx.doi.org/10.14303/er.2014.196>, pp.280-289
- [10] Rot, H. (1983). *Основи социјалне психологије*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд
- Santrock, W.J. (2001). *Educational Psychology*, Mc Graw Hill, New York
- [11] Strandberg, M, Lindberg, V. (2011). Feedback in the Multiethnic Classroom Discussion. *Intercultural Education as a Project for Social Transformation. Linking Theory and Practice Towards Equity and Social Justice*. Malta Conference Proceedings 16-18 Septembere, 2010, Malta, ISBN- 13:987-84-614-2326-2, pp.80-99
- [12] Taylor, E.Sh., Peplay, A.L., Sears, O.D. (2003). *Social Psychology*, Prentice Hall, Australia
- The National Council for Curriculum and Assesment (2004). *Intercultural Education in the Primary School*, NCCA, Dublin
- Trif, L. (2011). Characteristics of Educational Policies from the Perspective of Interculturality, *Educatia*, Vol.21, No 9, pp. 1-9